

Falsk anklage og falske strafafsonere

Revideret 1. juli 2016

1. Overblik

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

3. Forberedelse

4. Jura

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Straffen for overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 1

Nedenstående retningslinjer for anklagemyndighedens strafpåstande i sager om falsk anklage gælder alene, når overtrædelsen er begået efter den 1. juli 2016, jf. § 2 i lov nr. 636 af 8. juni 2016.

5.1.1. Strafpåstanden i sager om falsk anklage

Det fremgår af straffelovens § 164, stk. 4, at der ved fastsættelse af straffen efter stk. 1, skal lægges vægt på:

- karakteren af det straffbare forhold, som de urigtige oplysninger vedrører,
- omstændighederne ved afgivelsen af oplysningerne og
- den krænkelse, der er forbundet med afgivelsen af oplysningerne.

Anklagemyndigheden skal ved strafpåstanden navnlig lægge vægt på følgende:

- Grovheden af den forbrydelse, som den falske anmeldelse omhandler.
- Har anmeldelsen ført til efterforskningsskridt som sigtelse, varetægtsfængsling, ransagning eller legemsindgreb.
- Hvilke konsekvenser har sagen haft for forurettede, hvis forurettede uretmæssigt er blevet dømt for en forbrydelse, eller hvilke konsekvenser ville sagen have haft for forurettede, hvis forurettede var blevet dømt for en forbrydelse. I den forbindelse skal der også lægges vægt på risikoen for rettighedsfrakendelse efter straffelovens § 79 eller fratagelse af forældremyndighed over eller samvær med et barn.
- Hvorvidt anmelderen har fastholdt anmeldelsen over en længere periode.

Anklagemyndigheden skal i sager om falsk anklage for voldtægt som udgangspunkt nedlægge påstand om en straf på fængsel i 30 dage. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 636 af 8. juni 2016 (lovforslag nr. L 98 af 16. december 2015, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.3.).

Hvis der er tale om falsk anklage for incest efter straffelovens § 210, stk. 1, eller seksuelle overgreb mod børn, skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om en straf, der gennemgående forhøjes med

halvdelen i forhold til den straf, der ville være blevet fastsat af domstolene forud for den 1. juli 2016. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 636 af 8. juni 2016 (lovforslag nr. L 98 af 16. december 2015, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.3.). Det fremgår af forarbejderne, at der ikke er nyere trykt retspraksis om straffniveauet i sager om falsk anmeldelse for seksuelle overgreb mod børn. Det er Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden også i sager om falsk anklage for incest efter straffelovens § 210, stk. 1, eller seksuelle overgreb mod børn, som udgangspunkt skal nedlægge påstand om en straf på fængsel i 30 dage.

I sager om falsk anklage for øvrige strafbare forhold skal anklagemyndighedens straffpåstand fastsættes efter en konkret vurdering, hvor der lægges vægt på de omstændigheder, der er anført ovenfor. I trykt retspraksis spænder straffniveauet fra straffe udmålt i dage til nogle måneders fængsel afhængig af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

5.2. Straffen for overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3

5.2.1. Strafpåstanden i sager om falske strafafsonere

Det følger af straffelovens § 164, stk. 3, at den, der afgiver urigtige oplysninger til offentlig myndighed med forsæt til, at han selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som han ikke har begået, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Anklagemyndigheden skal som udgangspunkt nedlægge påstand om ubetinget fængsel i 60 dage i sager om overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3, for så vidt angår den dømte, der lader en anden afsone en idømt straf i sit sted.

For så vidt angår den falske afsoner, der bistår den dømte med at undgå afsoning, skal anklagemyndigheden som udgangspunkt nedlægge påstand om ubetinget fængsel i 30 dage. Straffen svarer til straffen for overtrædelse af straffelovens § 124, stk. 1 (fangeflugt).

Disse strafpositioner følger af forarbejderne til lov nr. 364 af 24. maj 2005 (lovforslag nr. L 9 af 23. februar 2005, de almindelige bemærkninger, pkt. 7.3.), hvor strafferammen i § 164, stk. 3, blev forhøjet til nuværende strafferamme. Formålet med ændringen var at skærpe straffen for dømte, der lader en anden afsone i sit sted, samt for personer, der afsoner en straf for en anden.

Det fremgår af forarbejderne, at det må antages, at det normalt er den dømte, der tager initiativ til overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3, og at straffen for den dømte derfor som udgangspunkt bør være højere end straffen for den falske afsoner.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at det bør anses som en skærpende omstændighed, der medfører forhøjelse af straffen, hvis den dømte har presset eller truet den falske afsoner til at deltage i forbrydelsen, således at den falske afsoners motiver ikke kun er båret af økonomiske årsager eller ønsket om blot at hjælpe den dømte for at undgå afsoningen. Der henvises til straffelovens § 81, nr. 9, hvorefter det i almindelighed anses som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold.

For så vidt angår den falske afsoner er det anført, at denne person kan være motiveret af løfter om betaling fra den dømte, således at overtrædelsen begås for at opnå et økonomisk udbytte. Det fremgår tillige, at motivet imidlertid også kan være, at den falske afsoner er blevet presset eller truet af den

dømte, f.eks. hvis den falske afsoner er i personligt afhængighedsforhold til den dømte eller har gæld til den dømte.

Hvis den falske afsoner har været udsat for pres, da den pågældende påtog sig at afsone straffen for den dømte, kan dette tale for en nedsættelse af straffen. Det følger af straffelovens § 82, nr. 6, at det i almindelighed skal indgå som en formildende omstændighed, at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold.

5.2.2. Strafpåstanden ved øvrige overtrædelser af § 164, stk. 3

For så vidt angår andre sager om overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3, kan der henvises til U 2009.216H, hvor Højesteret udtalte sig mere generelt om straffniveauet.

I den konkrete sag havde den tiltalte ført en varebil, selv om han var frakendt førerretten. Tiltalte blev standset af politiet, og da han blev bedt om at fremvise sit kørekort oplyste han urigtigt, at han ikke havde medbragt sit kørekort. Tiltalte opgav endvidere falsk identitet til politiet, idet han oplyste navn og personnummer på en anden person. Tiltalte forklarede under sagen, at han havde en aftale med pågældende person om at kunne benytte dennes navn og personnummer, og at han havde indrømmet sin rette identitet efter at have talt med politiet i 4-5 minutter. Tiltalte blev herefter fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3, foruden færdselslovens § 117 a, stk. 1.

Straffen blev fastsat til fængsel i 10 dage for overtrædelsen af straffelovens § 164, stk. 3, og en bøde på 6.500 kr. for færdselslovsovertrædelsen. Højesteret, der stadfæstede landsrettens ankedom, fastslog i dommen, at udgangspunktet for straffastsættelsen i en sag af den foreliggende karakter om overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3, bør være en ubetinget frihedsstraf af fængsel i 10 dage. Højesteret bemærkede desuden, at den strafskærpelse vedrørende straffelovens § 164, stk. 3, der fandt sted ved lov nr. 364 af 24. maj 2005 om ændring af straffeloven vedrørende blandt andet skærpelse af straffen for falske afsonere, alene tager sigte på straffen for den, som tilskynder en anden til at afsone en fængselsstraf i sit sted, samt straffen for falske afsonere.

5.2.3. Anvendelse af samfundstjeneste

Ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014) er området for anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel blevet udvidet. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samfundstjeneste.

Der er ikke i forarbejderne til lovændringen fra 2015 taget særskilt stilling til anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel i sager om overtrædelse af straffelovens § 164, stk. 3.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden i sager om falsk selvanmeldelse indtil videre som udgangspunkt fortsat skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel i de sager, der er omfattet af strafskærpelsen i 2005. Anklageren bør i den forbindelse gennemgå de hensyn, der lå til grund for strafskærpelsen i sager om dømte, der lader en anden afsone i sit sted, samt for personer, der afsoner en straf for en anden, jf. pkt. 5.2. og i øvrigt samtidig kort redegøre for lovændringen fra 2015, jf. pkt. 5.1 i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samfundstjeneste.

For så vidt angår øvrige overtrædelser af § 164, stk. 3, jf. pkt. 5.2.2., indebærer lovændringen i 2015 efter Rigsadvokatens opfattelse, at samfundstjeneste (navnlig i førstegangstilfælde) efter en konkret

vurdering kan anvendes, hvis betingelserne for det i øvrigt er opfyldt, jf. pkt. 5.3.6 i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samfundstjeneste.

6. Efter dom

6.1. Domme til Vidensbasen

Anklageren skal overveje, om dommen er egnet til at indgå i Anklagemyndighedens Vidensbase.

Vidensbasen skal dels indeholde afgørelser, som afspejler straffniveauet, praksis for rettighedsfrakendelse og andre retsfølger mv., dels afgørelser af mere principiel karakter, hvor der er taget stilling til et eller flere uafklarede spørgsmål i relation til bestemmelsernes anvendelsesområde, fortolkning mv.

En afgørelse kan også have generel betydning, hvis den f.eks. indeholder en sagkyndig erklæring eller anden faglig udtalelse, som vil være anvendelig i andre sager.

Domme til Vidensbasen sendes på mail til vidensenheden@ankl.dk med en kort begrundelse for indstillingen. Domme til Vidensbasen skal være endelige.

7. Love og forarbejder

Seneste lovbekendtgørelse

- Lovbekendtgørelse nr. 873 af 9. juli 2015 - straffeloven

Relevante ændringslove og forarbejder

- Lov nr. 364 af 24. maj 2005 om ændring af straffeloven (Forældelse, skærpelse af straffen for falske afsonere m.v.) (L 9 af 23. februar 2005)
- Lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf (L 50 af 5. november 2014)
- Lov nr. 636 af 8. juni 2016 om ændring af straffeloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, for samleje med et barn under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed og for falsk anklage) (lovforslag nr. L 98 af 16. december 2015 og lovforslag nr. L 98 B af 24. maj 2016).